

FRANCISCI PHILELFI

Fr. Spho. dux stiū copias superauit: uicit: oppressit: perdidit. **De** Francisco autem Sphortia huius patre quid dignū eius memoria recitemus? **Is** per omnē inuictus atatē: & uictor semper tale tantūq̃ imperiū nullis hominū adminiculis sed sola sua immensaq̃ uirtute adeptus est: &

Italia Italiam uniuersam q̃ diu uixit: perinde atq̃ peculiarem haberet in manu in pace perpetua trāquillitateq̃ seruauit. **Nam** de huius so-
cero nobilissimo illo principe & si uerecūdius uerba facio: quod nō parem eius diuinis meritis orationem referre me posse intelligo: ta-
men nō ambigam profiteri (& id uerissime quidem) neminem unq̃ mihi neq̃ uisum: neq̃ lectum: nec auditum: qui & belli & pacis ar-
tibus cum uno egregio duce illo **Philippo Maria** fuerit cōferēdus: usq̃ adeo supra omē humanū ingeniū fuit auimo infracto ac subli-
mi & amplo. **Quod** aut ad postremū q̃to loco mihi dicendū pro-
posueram: id omē circa utriusq̃ patris opes diuitiasq̃ uersat: quæ cū alijs multis in rebus ac maximis plurimū ualēt: tū in parando: gerēdo: cōficiēdoq̃ bello necessariae sunt omīno. **Hæ** uero tales tā-
tāq̃ existunt in huius sponsæ sponsiq̃ parētibus: ut cunctos **Italiae** exercitus quādocūq̃ fortunæ aliqua uis turbulentiorue casus in-
gruerit: aut hominū insidiæ uoluerint aduersari: nimio cum labo-

Conclusio per enumerationē bore conducere audeant & q̃ diu uoluerint sustinere. **Quare** cum & diuitias: & nobilitatem: & pulchritudinem iuxta ut probitatem utraq̃ pars de se merito p̃fiteri queat: reliquū est: ut quæ utriusq̃ principatus societas potentia plurimum pollet: & confinia habet admodum proxima: ea solido atq̃ inuiolabili futuri cōiugij sacra-
mento q̃ sanctissime confirmetur: & uinculo roboretur indissolu-

Bona dux duces **Bona** mater **Ioannes**q̃ **Galeaci** frater **Anna** **Mariae** infantu-
Ioannes **Ga-** læ: & uos itē ornatissimi oratores: qui cū ac personā constantissimi
leacius dux ducis **Herculis** p̃ eius filio **Alphōso** infantulo primogenito repræ-
Anna **Maria** sentatis: quæ cætera ad tantam rem pertinent post auxilium indiui-
Hercules dux duæ trinitatis: **Mariae**q̃ uirginis imploratum per expressam uultū
Alphonfus hilaritatem animiq̃ læticiam facitote.
Trinitas

Maria uirgo **Hæc** quidem oratio habita est ab eodem **Francisco Philelfo** **Me-**
diolani in arce portæ **Iouis** sexto **Idus Iunias**: **Millesimo** quadrin-
gentesimo septuagesimo septimo.

Francisci Philelfi **Epithalamion** in illustriū **Beatricis Ae-**
stensis: & **Tristani Sphortiae** nuptijs habitum. II

Et si lætandū mihi admodū sentio **I**llustrissime dux **Borsius** **P**roœmii
qd' eā sum nactus dicēdi materiā quæ cū faciūditate sua: tū **Borsius dux**
etiā dignitate sit tāta: ut ne tenui qd' exiliq; ingenio uerba
deesse unq; possint: nō ad loquēdū modo: sed ad copiosissime q; &
ornatissime eloquēdū: tū nō debeo nō cōmoueri: cū intelligo non
tā ipsius rei amplitudinis atq; splendoris: q; tps potius rationē ha
bere me oportere. **D**icendū est em̄ de nuptiali bono: cui⁹ nobilitas **Narratio**
quāta sit: quātiq; faciūda: uel ex eo probari auctore potest: q prim⁹
matrimonii instituit. **E**t quēnā hunc fuisse dixerim⁹: **N**um **Cecrops**
pa illū uetustissimū legūlatorē: q genere **Aegypti**: eadē apud **Græ**
cos tempestate claruit: q sapientissim⁹ **Moyles** apud **Hebræos**: **A**n **Moyles**
Vulcanū qui **Mercurio** apud **Aegyptios** successit in regnū: **N**am **Vulcanus**
uterq; horū q; lōgissime fuit antiquior **Romulo**: quē tū nō medio
crem laudē affecutū perhibēt: qm̄ urbe cōdita nihil sibi potius du
xit ad salutē decusq; imperij q; fide charitateq; cōiugali ciuiū aīos **Mercurius**
diuincire. **T**radūt em̄ & **Vulcanū** legē tulisse de pudicitia muliebri: **Vulcanus**
& **Cecropa** ipsum posteaq; hoīes qui in syluis ac mōtib⁹ passim ri
tu feraz; nullis domicilijs: nullis certē nuptijs: nullo deniq; uitæ cul
tu dispersi uagarenē: unā in ciuitatē q; prudētissime coegisset: eaq;
urbe munisset: quā a suo noīe **Cecropida** primū dici uoluit: **A**the
nas deinde nominatā: salutiferas dedisse leges: qb⁹ p̄miscua illa cō **Cecropida**
cubitus inconsiderataq; libidine sublata: certō redderet partus: &
oēm uiuēdi feritatē medio tolleret. **Q**uib⁹ sane pulcherrimis atq;
optimis nō tam inuētis q; inuētōz; imitatioib⁹ eā legimus utriq;
gloriā cōtigisse: ut & **Cecrops** in **Græcis**: & **Vulcanus** in **Aegyptijs** **Cecrops**
regnauerit: honoribusq; diuinis ornatus fuerit. **Q**uid em̄ e gentili
tate: quid ex humano genere quēq; meminerimus: cui huiusmodi **Græci**
inuentio danda sit: cū rem: tū multo antiquiorē: tū adeo nobiliore **Vulcanus**
esse uideamus: ut si ad ullū humanū ingeniū referat: q; stultissimū **Aegyptij**
sit. **N**ullus certe uir usq; tū cōiugij fructū: tantā sanctitatē: tantā su
auitatē: tantā bonitatē primus inuenit. **F**uit em̄ solus: fuit inq; de⁹
ipse oīpotens solus: qui in primis parētibus prior ostēdit nihil esse **Deus oīpotēs**
humano generi cōueniētē: nihil cōducibilius: nihil oīno melius di
lectiōe & necessitudine nuptiali. **Q**uantū aut hoc unū matrimonij
sacratissimū institutū: ceteris oīb⁹ institutis mirifice antecellat: ea
ratiōe licet intelligi: q; reliqua sacramēta humanæ sunt uel inuētio
nis: uel pietatis: at cōiugij immortalis deus est auctor: & id quidē qd'
modo dicebā in primis parētibus illisq; innocētib⁹: & nulla adhuc
tutillatiōe sensu irritatis. **A**t quo in loco: **N**unquid in cubiculo
Nū in tenebris: **I**n sereno certe illo atq; floreo & p̄amœno delitiāz;

FRANCISCI PHILELFI

παράδεισος horto: quē **Græci** παράδεισος: paradison: uocant: heden ab **He-**
braeis nominatū. **E**thūc quidē lē cū rex oīm uisibiliū atq; inuisibi-
lium deus cōditor iccirco in terra quasi quandā regiā nullius pror-
sus neq; pulchritudinis neq; bonitatis inopem cōstituit: ut quē ad
suā imaginē ac similitudinē proinde atq; regē terrestrē creauisset: ui-
tam in sanctissimo agēs pietissimoq; cōiugio foelix in ea beatusq;
federet: uniuersaq; terræ imperitaret. **N**on igit̃ est mirandū: si dein-
ceps **Christus** optimus maximus: qui & uerus est deus & ueri dei
filius: tum in cōiugio nasci uoluit: tum uxore nisi adulterij causa di-
mittendā prohibuit: tum etiā nuptijs inuitatus interfuit easq; pro-
bauit. **Q**uo fit ut cōrectissime utriq; uestrū prospectū existimē: & ti-
bi **Beatrix** illustris ac prælara totius muliebris uirtutis atq; digni-
Tristanus tatis species: & tibi item **Tristane** paterni illius Sphortiani insupe-
rabilisq; splendoris fulgētissimū lumē: Satis es præsens: satis es co-
rā o **Tristane**: qui per legitimū procuratorē auunculū tuū ornatissi-
Lancelotus mū equitē auratū **Lancelotū Mainū**: omnia tuo noīe transigi uolue-
mainus ris: cōrectissime inq; uobis prospectum consultūq; existimo: qui ut
estis incomparabile continētiae & pudicitiae ornamentū: sacratissi-
ma uos cōiugalis necessitudinis charitatisq; lege mutuo deuinciri
institueritis: ut quæ humanæ societatis copula prima est natura: iā
uestrū alterq; uirū: alterā uxore & dici & haberi oporteat. **N**on enim
parua sunt aut negligēda nuptiarū bona: si ea nobiscū docte cogite-
mus: quippe quæ tripartita uiri sapiētissimi p̄didērūt: fidē: prolem:
Fides **Proles** sacramentū: **A**tq; sacramēto quidē ipso quo aterni uerbi repræsen-
Sacramentū tat̃ ecclesiæq; cōiunctio: hoc uel maxime præstat̃ ne diuortii fiat:
ne qm̃ cōiugale decus in regēdi matrimonij suscipiēdoq; libero-
rū officio positū est: alter ab altero separet̃: ne dimissa dimissusue al-
teri cōiungat̃: ne prolis quidē ullius gratia. **A**t proles cū pie suscipi-
enda est: tum benigne alēda: & q̃ religiosissime educāda. **F**idei aut̃
munus est ne quā in libidinis intemperantiā præter cōiugalis uin-
culi sanctitatē delabamur. **I**dq; æque uiro atq; uxori cauendū cen-
seo: quo neuter adulteri crimini fiat obnoxius: sed mutuae dilectio-
ne prosequant̃. **I**taq; memineritis iā utrūq; uestrū quātū ad corpo-
Aurelius Au- ris potestātē attinet: alterq; alteri seruire & uxore uiro & uirū itē uxo-
gustinus ri. **N**um ut **Aurelij Augustini** grauis est ueraq; sentētia: ne cōtinere
quidē coniugi licet ubi cōiunx noluerit. **H**æc aut̃ una seruitus usq;
adeo ē libera: ut alia libertas nulla ī ciuili uita neq; liberior sit neq;
Lycurgus utilior nec sanctior. **I**taq; nō absurde **Lycurgus Lacedæmonius** sa-
piētissimus legūlator: eos omīs qui nubere noluisse a spectaculo
Gymnici Iudi gymnicorū ludorū arcendos iussit: & quē honorē atq; obseruantia

iuniores præstabāt senioribus assurgendo cedendoq; eosdē carere uoluit. Quo factum est ut illud postea dictum in **Dercyllidas** improbare a nemine. **Dercyllidas** q̄ spectatus esset & clarissimus imperator: cum aliqñ uenisset in cōfessum: adolescēs quispiā ei subsellium haud cessit: quin quasi exprobrādo inquit: nam nec tu mihi q̄ cessurus esses genuisti. Et ut reliqua bene cōueniētis foelicisq; cōiugij commoda breuitatis gratia prætereā: quid de eius iucunditate: quid de laudatissimo insuperabiliq; amore dicendū sit. Nā nec secundis: nec aduersis in rebus qui se tanto ac tam pio cōiugij bono dignos præstiterē: inferiores usq; iudicati sunt: quo min⁹ omīs uel fortunæ uel naturæ difficultates superarint. Quid enim aut **Penolpes** quā fabulanē constantiā: aut **Euadnes**: tum patientiā: tum animi magnitudinē i mediū referā: Nōne **Tiberi⁹** ille **Gracchorū** pater uxoris uitā suā uitæ prætulit: Nā **Artemisia** regina **Cariæ**: nō modo se uiri **Mausoli** cineribus sepulchrū: præbuit: sed ne diutius esset i uiuis tabescēdo iuenit. Omitto utrūq; **Plautiū**: Omitto. **M. Bruti**: Omitto **Mithridatis** **Pompeij**q; uxores: quæ tñ ipsæ perspicue declararūt nullum esse inter humanas societates uinculū: quo magis q̄ cōiugio modesto atq; morigero nos uinctos esse in omnē fortunā gaudeam⁹. Possē innumerabilia pene exempla meminisse quib⁹ cōiugalīs foelicitatis ius atq; decus magis magisq; pateret. Sed qm̄ breuitate utendū est: ceteris omissis: uos illud unū fortunatissimi coniuges etiā atq; etiā moneo atq; hortor: ut nihil uobis maiore studio magnifice ex aīo curādū existimetis: q̄ ut deū semp ante oculos corāq; habeatis: quo proinde atq; præsentē uidenteq; & cogiteris & agatis oīa: ad eūq; mentē omnē animūq; uestrū sancte pieq; referatis. Quod si fecerit: sicuti certe facietis: agetis oīa sobrie: oīa cōtinenter: oīa pudice: oīa ritu moreq; diuino. Itaq; deus uis cunctis in rebus propitius uobis aderit: uos complexabit: uos tuebit. Propediē uobis cuius rei gratia matrimoniū est cōstitutū: optati liberi iucundi q; dabunt: cōsequēter nepotes posteritas propagabit: oīa deniq; uobis fausta: foelicia: fortunata erunt. Et qd̄ proxime accedit ad deum facile obsecro ut parentū generisq; uestri laudatissimos mores præstantissimasq; uirtutes quoad eius rei fieri a uobis poterit: dies noctesq; imitemini. Tu em̄ **Beatrix** splendidissimū pudicitie castitatisq; documētū (ut reliqs illustribus maiores tuos tpi obsequēs cōticescā) nata es eo patre **Nicolao** **Aestēsi** florētissimo principe: qui grauitate & animi magnitudine cū oīi antiquitate potuerit de glia cōtendere. Habuisti **Leonellū** fratrē: cui⁹ sapiētia uirtusq; tāta fuit: ut nulla sit ætas laudes ei⁹ obscuratura. Est em̄

FRANCISCI PHILELFI

tibi nō frater solū sed humanissimi & beneficētissimi p̄is loco: quē
hic præsentiē & mirabili cū animi uoluptate cōiectis in te oculis astā
Borsius dux tē intueris: **I**llustrissim⁹ dux **Borsius**: qui & belli & pacis laudibus
q̄ti sit faciū dus: cū alijs permult⁹ argumētis ostēdi potest: tū uel ea
rōne maxime q̄ prim⁹ suorū oīm in praeclārā & prapotentē **A**estē
sem familiā cū immortalī sui noīs gloria ducatū inuexerit: quā quidē
dignitatē hoc tpe scimus ad regiā esse proximā. **Q**uare tui est offi
cij atq; p̄bitat⁹ **B**eatrix nobilissimā: ut tuis te maiorib⁹ atq; dome
sticis q̄tū fert ingeniū tuū castissimiq; mores: rebus in oībus dignā
præstes: & ita præstes ut & luce functi in tua prudētia integritateq;
reuiuiscāt: & dux **Borsius** qui te nō secus ac filiā mira charitate por
sequit⁹: de tuis laudibus audire in dies magis magisq; delectet. **I**d
autē una re facile cōsequeris: si tecū assidue memineris: & quo gene
Tristanus re nata es & cui iradiata cōiugio. **T**ristanus em̄ uir tu⁹ inter uniuer
sos nostræ ætatis iuuenes: siue ingenij splendorē: siue robur magni
tudinēq; animi: siue corporis dignitatē: ac uires cōsideremus: talis
Iason est ac tantus ut ea de se quæat oīa nō iniuria polliceri: quæ de **I**aso
Orpheus ne in argonauticis fingit **Orpheus**: cū illū cateris heroib⁹ præferēs
Iuno ita cecinit: **C**larior in cunctis diu⁹ fulgebat **I**ason: **I**uno etē latos
ocul⁹ afflarat honores: **A**c pulchrū dederat magnūq; & pectore for
Fran. Sphor. tē. **N**am qd de ipsi⁹ patre **Frācisco Sphortia** fortissimi illius ac sū
Italia mi imperatoris **Sphortia** filio: quē oīs mirata est sensitq; **I**talia in
præsētia mihi in tā breui t̄pis curriculo dicendū sit: **C**um eius res
clarissimæ gestæ tot tātāq; sunt: ut si eas nō dicā exponere: sed enu
merare uelim: ante diē clauso cōponet uesper **O**lympo. **S**atis illud
superq; sit q̄ unū ex oīi hominū memoria esse nouimus: qui par
ua etiā manu uniuerfos **I**taliæ ac maximos robustissimosq; exerci
tus: quibus cū est cōgressus: cū quib⁹ em̄ cōgressus nō est: **E**t ne id
quidē laceffens unq;: sed laceffit⁹ semper coactusq; iniuria eos sem
per cū gloria fuderit: fugarit: uicerit: oppresserit. **Q**uæ certe nuncq;
aduersus oīs fortunæ turbines atq; procellas potuisset efficere: nisi
ob maximas innumerabilisq; uirtutes: quib⁹ mortales ceteros mi
rabiliter ante it: oīpotenti deo gratus charissimusq; esset. **E**tē fru
stra sunt hominū conatus: q̄ se a iusticia abduxerūt. **I**llos solos tueē
de⁹ ac reb⁹ secūdis auget atq; ornat: q̄s uiros iustos bonosq; cogno
rit. **Q**uare mirari neminē oportet: si aduersus florentissimas opulē
tissimasq; respublicas: aduersus maximos potentissimosq; reges:
aduersus omnē irruētis & infestæ fortunæ: quā uocāt impetū: illud
imperīū est adept⁹: nullis humanis opibus: sed deo dūtaxat in tan
tarū & tam illustriū uirtutū præmiū: auctore duce atq; uexillifero:

EPISTOLA AD LODOVICVM CASELLAM

quo nullum est in Italia nec opulentiꝛ: nec pulchriꝛ: nec magni Italia
 ficentiꝛ. Et qđ magis stupendũ esse iudico: cũ uniꝛersa Italia mu-
 tuis belloꝝ incendijs modo cōflagraret: reliquis oĩbus principibꝰ:
 ciuitatibus: regibus de pace omĩno desperatibꝰ: solus Franciscus
 Sphortia est inuentus: q singulari sua ingenij acrimonia diuinaqꝰ
 sapientia: ardentissimas bellicoꝝ flāmas prater omnē oĩm opinio-
 nē subito reprāsserit: extinxerit: deleuerit: tātāqꝰ repēte pacē intule-
 rit: q̄ta ex omĩ hoĩm saculo in Italia nunq̄ fuit. Cũqꝰ desperati qꝰ
 dam prostratiqꝰ Antaī Romanā ecclesiā oppida urbēqꝰ disturba-
 re atqꝰ dissipare molianē: solũ hunc unũ esse prospicimus: qui qua-
 si uitalis salutarisqꝰ oĩbus bonis aura ecclesiā ipsam iā metu exani-
 matā atqꝰ sui inopem: cōseruet: alat: augeat: sustineat: sensuqꝰ affici-
 at. Indignũ sane & impium esse ducens: si qui rebus in cunctis deo
 utiē salutifero adiutore: nō eius sacrosancto se domicilio & adiuto-
 rem & liberatorē prabeat. Cum tales igit̄ parentũ uestroꝝ splendi-
 dissimiqꝰ generis ideas per oēs uirtutis numeros uobis propositas
 esse intelligat̄ foelicissimi cōiuges: curate quāso efficeatqꝰ ut corpis
 oculꝰ & mēt̄ luminibꝰ ita eas intuamini inspiciatqꝰ ut uestris oĩbꝰ
 honori: uobis uero ipsis emolumento & q̄ iucū dissimā uoluptati
 esse possitis. Quod aut̄ ad rem attinet: iure gratulandũ esse uideo:
 & tibi prāstātissime dux Borsus: & optimo illi meo maximoqꝰ p̄ci- Borsus dux
 pi gloriosissimo Mediolanēsiũ duci Francisco Sphortia: qui per cō Fran. Sphor-
 uenētissimi huius pulcherrimiqꝰ cōiugij uinculum: nō modo p̄stiti tia dux
 nā necessitudinē uestrā singulari beniuolētia cōfirmastis: sed bonis
 oĩbus totiꝰ Italia spem certissimā attulistis perpetui ocij exopta-
 tāqꝰ quietis. Quis em̄ dubitet bene uobis inter uos cōsentientibus
 pacē Italicā firmā incōcussamqꝰ duraturā: Sed ne sim dicendi pro-
 lixior: ad ea ueniēs: quoꝝ gratia tanta omēs frequentia cōuenerūt:
 quā reliqua sunt materno usitatoqꝰ sermone transigā.

¶ Ferrariā. viij. Idus Apriles. M. cccc. lꝞ.

Francisci Philelfi interposita epistola responsa in simu-
 lationi ac calumniā Guarini Veronensis: ad Lodouicũ
 Casellam.

Baldasar Cremēsis: qui medicinā studet apud uos: renūcia Baldasar
 uit mihi hoc die sese interfuisse nup̄ sermoni cui piā Guarini
 ni Veronensis: qui affirmaret iccirco in proximo Epithala- Beatrix
 mio: qđ i indlytā atqꝰ pudicissimā Beatricis: & magnifici Tristani Tristanus

FRANCISCI PHILELFI

Borsius dux **S**phortiae nuptiis habuisssem **Ferrariae**: nullis me donatū muneribus a praestantissimo duce **Borsio**: quā dicere praetermisisssem de **Aestensi** principū origine: idq; oīm maxime dicendū fuisse: **Guarinū** nostrū cōtendere. **H**ae ipse audiēs **Lodouice**: partim cogor tibi qdāmodo ut ita loquar succensere: partim **Guarini** memoria ridere atq; cōmiserescere: qui oblitus uideat **Philelfum** in scribēdo oīno neq; praeterire: nec negligere solitū. **Q**uid em̄ **Guarinus** nouit: qd̄ **Philelfus** ignoret? **N**am si quid plus ualeat **Philelfus**: an id min⁹: doctiores iudicēt. **O**mnīū primū breuitati: ut scis: fuit inseruiendū id quod in mea orationis initio paucis quaestus sum: deinde nō alius repetendū de principib⁹ **Aestensib⁹** fuerat: q̄ de **Sphortijs** facerē. **A**t plures sunt a me laudati **Aestēses** q̄ **Sphortia**: cū tñ essent a **Francisco Sphortia** tali ac tātō principe ad id negocij obundū & delectus & missus. **Q**uid q̄ multo fuisssem & copiosior & ornatior si me per tuas litteras docuisses: quod de tuis: immo nostris **Aestē**sibus abs te antea tribus deinceps epistolis contenderā. **N**unquid es oblitus me tertium scripsisse tibi eam esse principis mei in sententiā: ut istucirē habēdi **Epithalamij** grā: **T**eq; etiā atq; etiā rogasse: ut quoniam mihi nulla esset eorum cognitio: quā ad **Aestensis** familiae laudes maxime pertinerent: ad me omnia q̄ diligentissime perscriberes: quā laudanda ac principi tuo grata censerēs. **N**onne eadem quoq; abs te per litteras: tum per **Antonium Triciensem** ducalem aulicum continuo petij: quo die in suburbanos illos **Ferrariae** hortos diuertimus: **A**t haec quis est uel mediocriter doctus: quem latere debeat extraria ista omnia quā tanti **Guarinus** facit: ab alijs uiris sapientibus in minimis duci bonis: ab alijs uero ne in bonis quidem duci: quo fit: ut omnis uera laus sit: **A**t uirtutis a me **Aestenses** sunt pro tempore egregie laudati. **N**ulla igitur aduersus me quisq; utatur in simulatione: nulla calumnia: quare minus me munifice munificētissim⁹ dux **Borsius** tractarit: cū ab ipso equidem (quāta mea fert opinio) perhumaniter tractatus fuerim: & ut **Graci** dicunt μέγα λό προεπώσ: megaloprepos: quippe q̄ me tum publice miris laudibus extulerit: tum hilariter priuatim monuerit: si quid esset qd̄ de se mihi usui foret: id omne in mea esse potestate positum. **A**ut igitur nihil a me erratū est: aut si quid est erratum: id omne tibi amicissime **Lodouice** dandum existimo. **I**taq; uel meam tu apud in simulators istos: uel tuam apud me causam tuere. **V**ale & me illustrissimo isti principi unice commenda. **E**x **Me diolano sexto Idus Augustas**: **M**illesimo quadringentesimo quingesimoquinto.